

активи» та на суму зносу дебетується рахунок 02 «Знос» (амортизація) майна» і кредитується рахунок 46 «Реалізація».

Дебетове або кредитове сальдо (фінансовий результат від реалізації нематеріальних активів) з рахунку 46 «Реалізація» у поточному звітному періоді списується на рахунок 80 «Прибутки і збитки». Якщо при цьому сума виручки від реалізації нематеріальних активів перевищує залишкову їх вартість та витрати, пов'язані з продажем, то різницю списують у дебет рахунку 46 з кредиту рахунку 80. Якщо ж залишкова вартість реалізованих нематеріальних активів та витрати, пов'язані з продажем, не відшкодовуються виручкою від їх реалізації, то різниця між ними списується з кредиту рахунку 46 у дебет рахунку 80.

Передаючи нематеріальні активи безплатно, залишкову їх вартість (первісну за вирахуванням суми нарахованого зносу) підприємство відносить на рахунок прибутку, що залишається в розпорядженні підприємства або фондів, що створюються підприємством. Ця господарська операція відображається такими записами:

а) Д-т рах. 81 «Використання прибутку» (або Д-т рах. 87 «Фонди економічного стимулювання», субрахунок «Фонд накопичення»),

К-т рах. 04 «Нематеріальні активи» — на залишкову вартість переданих нематеріальних активів,

б) Д-т рах. 02 «Знос (амортизація) майна» субрахунок «Знос нематеріальних активів»,

К-т рах. 04 «Нематеріальні активи» — на суму зносу по переданих нематеріальних активах.

Передачу підприємством майна у формі внеску до статутного фонду іншого підприємства згідно з установчим договором по вартості, яка більша від залишкової вартості майна, що передається, регламентовано [10]. Відображення передачі нематеріальних активів у цьому разі АТ, а також зарахування внеску та оприбуткування нематеріальних активів, одержаних від підприємства-засновника як вклад до статутного фонду, в бухгалтерському обліку відображають аналогічно відображенню цих господарських операцій для основних засобів (див. урок 6, «Діло» N 50 за 1995 рік).

Михайло КЛАПКІВ.

КРЕДИТНО-СТРАХОВИЙ АЛЬЯНС*

3. СТРАХУВАННЯ ТОВАРНИХ КРЕДИТІВ

Страховання товарних кредитів є найбільш об'ємним видом страхування, який далеко випередив інші види страхування кредитів. Предметом цієї галузі є відшкодування за результатами короткотермінових кредитних вимог у галузі товарного постачання і надання послуг. Сфера застосування страхування товарних кредитів майже необмежена. Воно охоплює усі ступені економіки в усіх галузях, де практикуються кредитні відносини між постачальниками і покупцями. Поряд з класичними сферами виробництва і торгівлі останнім часом воно увіходить в сферу послуг.

У торгово-економічних відносинах постачальницький товарний кредит набирає все більшої ваги. Разом з тим зростає ризик неповернення заборгованості дебіторами-

ОСОБЛИВОСТІ ІНВЕНТАРИЗАЦІЇ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ

До інвентаризаційного опису нематеріальних активів вносять дані про їх найменування і характеристику, первісну вартість і суму зносу, дату придбання і строк корисної дії.

Інвентаризаційна комісія повинна перевірити обґрунтованість оприбуткування нематеріальних активів, тобто наявність документів, на підставі яких оформлено придбані майнові права, і документів (довідок), що описують сам об'єкт нематеріальних активів або порядок його використання.

Виявивши об'єкти нематеріальних активів, не прийняті до обліку, інвентаризаційна комісія заносить їх до інвентаризаційного опису із зазначенням необхідних даних. Оцінюють такі об'єкти відповідно до сучасної вартості відтворення з оформленням відомостей про оцінку відповідним актом.

Питома вага нематеріальних активів у вартості майна більшості підприємств за нашого часу поки що невисока. Надалі їх роль в економіці підприємств, що працюють у ринкових умовах господарювання, буде безсумнівно підвищуватись. У країнах з ринковою економікою підприємства і фірми затрачають на придбання нематеріальних активів значні кошти і стараються окупити їх у короткі строки.

Завдання бухгалтерії у цьому випадку полягає не тільки в узагальненні та поданні облікової інформації про надходження, наявність і використання патентів, ліцензій, програмних продуктів, прав володіння та інших об'єктів нематеріальних активів, але й у спостереженні за їх ефективним використанням. Організація такого обліку вимагатиме розробки відповідних реєстрів, методики їх заповнення, техніки обліку. З часом треба буде освоювати нові види нематеріальних активів (ціна фірми, монополні права і привілеї) та навчитися використовувати їх для підвищення доходності підприємства.

Урок провів
Олександр ЛЕВИТАН,
Консультант «Діла».

File f:\21dp\lev10.txt

* Продовження. Поч. у «ДП» № 58.

банкрутами. Ймовірність настання такої ситуації дуже значна, якщо взяти до уваги, що тільки у країнах ЄЕС щорічно реєструється близько 80 тисяч банкрутств. Не менш загрозлива ситуація для бізнесменів-початківців складається і в країнах Центральної та Східної Європи. Так, на початку 1993 року в Польщі було організовано навіть товариство потенційних банкрутів «Фенікс», яке об'єднує підприємців, що опинилися в безнадійній дебіторській заборгованості перед банком чи іншим кредитором. Характерним при цьому є те, що побороти кризу неплатоспроможності дебіторам намагаються допомогти їхні ж кредитори, головним чином банки. Однак навіть спільні дії здебільшого не приносять бажаного успіху.

Спеціалісти вирізняють такі причини обвального банкрутства підприємців і настання неплатоспроможності:

- не вигідна кон'юнктура ситуація: усі фази економічного спаду починаються з некорисних реформ

валют, що сприяє більш відчутному зростанню неплатоспроможності;

- брак власних обігових коштів, питома вага яких у загальному обсязі обороту, зокрема, на німецьких підприємствах, тепер становить майже 19%, а ще двадцять років тому вона досягала 30%. За цей же період число випадків неплатоспроможності зросло з 2 тисяч до 12;

- процентна ставка з тенденцією до зниження;

- помилки в управлінні, що пояснюються складністю сучасного менеджменту;

- інтенсивна внутрігалузева і міжгалузева конкуренція, стагнація потреб, споживання і зменшення доходів споживачів.

У практиці німецького господарювання понад 70% усіх підприємців змушені брати збитки на себе. При цьому, щоб покрити збитки, наприклад, у розмірі 20 тисяч німецьких марок, підприємцю необхідно забезпечити додатковий виробничий обіг в обсязі майже 500 тисяч німецьких марок, що є надзвичайно важким завданням.

Порівняльний аналіз банкрутств підприємств свідчить, що ризик неплатоспроможності початково, із зростанням підприємства, збільшується, однак вже за наявності двохсот працівників зменшується і тільки за умови, що кількість працівників перевищить 500 - знову зростає. У зв'язку з такими тенденціями у німецькій страховій практиці застосовуються різні підходи до страхування малих і великих підприємств. Для останніх це знаходить, зокрема, свій вираз у досить уважному вивченні їх фінансового стану страхувачами. Для такої роботи страхові компанії залучають висококваліфікованих працівників, які постійно аналізують обширні матеріали, що стосуються діяльності фірм позичальниць. Отримана інформація надається страхувальникам і відіграє важливу роль у прийнятті рішень про страхування кредитної операції. В разі страхування товарних кредитів, з огляду на багатofакторність і складність ризику, тарифи попередньо не встановлюються. Вони визначаються тільки в індивідуальному порядку в залежності від галузі, до якої належить підприємець, його бонітету, виду і способу розрахунків, характеру договору, обсягу відповідальності і збитковості в минулому. Страхові внески встановлюються в проміле до суми дебіторської заборгованості або до обсягу господарських операцій.

Обов'язковим елементом страхових відносин вважається власна участь у збитках. Її мета - підняти зацікавленість страхувальника у виборі клієнтів-дебіторів.

Питання страхування кредитів особливо гостро постає в Німеччині перед тими фірмами, кредиторська заборгованість яких перевищує 500 тисяч марок. При цьому страховий платіж у середньому становить близько 12 тисяч німецьких марок згідно з кожним договором.

Щодо малих підприємств застосовуються здебільшого мінімальні страхові премії і особливі умови страхування товарних кредитів. Згідно з чинними умовами страховий захист пропонується підприємствам, річний обіг яких становить вже 4 тис. нім. марок. Кожного такого клієнта може бути застраховано на максимальну суму в 100 тис. німецьких марок. При цьому, якщо кредит менший як 1000 німецьких марок, відповідальність страхувача безумовна на цілу суму заборгованості. Якщо ж сума кредиту вища - до 50 тис. німецьких марок, то перед клієнтом ставляться додаткові умови, але не дуже жорсткі. Якщо ж величина

коливається в межах від 50 до 100 тис. німецьких марок, страхова компанія застерігає за собою право вивчення бонітету клієнта і встановлення належної страхової суми. Страхові внески розраховують на основі торішнього обсягу виробництва, визначеного на підставі поточного тарифу, і сплачують за весь наступний період. Таку спрощену форму страхування товарних кредитів засновано на принципі встановлення величини страхової премії від обсягу виробництва.

Страхування товарних кредитів здійснюється на основі як загальних, так і особливих, галузевих умов, згідно з якими формується договір страхового покриття між страхувальником і страхувачем. Договір, як правило, визначає граничну величину страхової відповідальності страхувача в разі настання страхового випадку

4. СТРАХУВАННЯ КРЕДИТІВ ПІД ІНВЕСТИЦІЙНІ ЗАСОБИ

Поряд зі страхуванням товарного кредиту страхування кредитів під інвестиційні засоби також розвивається відповідно до потреб економіки у ході придбання інвестиційних засобів за рахунок наданих кредитів постачальниками, або в разі їх купівлі за рахунок кредитів, наданих кредиторами. Тобто кредити під інвестиційні засоби можуть мати як товарну, так і фінансову форму. У першому випадку кредиторами виступають виробники і продавці інвестиційних засобів, у другому - виключно фінансово-кредитні заклади, безумовно зацікавлені у своєчасному поверненні виданих кредитів. З метою забезпечення їх повернення практикується відповідна форма страхування, яку часто використовують виробники і торговці інвестиційними засобами, а також кредитні установи, які надають середньотермінові кредити. Таке страхування здебільшого забезпечує інвесторів і продавців від ризику неплатоспроможності їх клієнтів. Однак, на противагу товарному кредиту, фінансовий кредит завжди оцінювався як малостраховальний з причин більшої невпевненості в його поверненні. Тому приватні страхувачі, як правило, неохоче страхують фінансові кредити під постачання. З іншого боку, також меншим є попит на страховий захист фінансових кредитів, адже, передбачаючи дещо більшу небезпеку, банк стає обережнішим і кредиту може зовсім не видати, чого важко досягти в умовах товарного кредитного постачання.

Важливою сферою страхування кредитів під інвестиційні засоби є страхування лізингового кредиту. Воно може здійснюватися за посередництвом лізингових товариств або самими виробниками машин і приладів, які передаються у лізинг. При цьому страхування служить не тільки для забезпечення орендної вимоги, але й для розширення можливостей рефінансування.

З причин високої збитковості цього страхування, яка спостерігається в останні роки, страхові товариства виявляють відповідну стриманість, укладаючи нові договори, і вдаються до суворої селекції з огляду на безпеку страхових операцій.

5. СТРАХУВАННЯ СПОЖИВЧИХ КРЕДИТІВ

Цей вид страхового захисту надається страховими установами на випадок неплатоспроможності щодо виданих кредитів на споживчі цілі, головним чином, фізичним особам. Як зазначається в літературі, такий вид страхування є класичним прикладом синтезу

страхової і банківської справи. Відомо, що споживчі кредити можуть видаватися в різних формах: як кредит до розпорядження, на певний термін, кредит з умовою пайового, почасткового (щомісячного) погашення, а також як кредити, отримані у вигляді чекових карт (в єврочеках). Причиною неплатоспроможності стосовно кредитів споживчого характеру може бути смерть або повна чи часткова непрацездатність позичальника, а отже, втрата ним джерела доходу і можливості вчасної сплати кредиту.

Основним ризиком для домашнього бюджету боржника є випадок його смерті, а додатковим - випадок непрацездатності. До складу кумульованого ризику неплатоспроможності може входити також ризик безробіття, що, як відомо, у більшості випадків теж може спричинитись до втрати доходу і неможливості погасити борг у встановлений термін.

В разі страхування споживчих кредитів страхувальником, як правило, виступає фізичний отримувач кредиту, котрий вступає у безпосередні відносини зі страхувачем. Зовнішньо ця операція виступає як страхування життя. Спеціалісти вважають її виявом додаткової функції особового страхування - функції забезпечення кредитів. Історично склалося так, що страхування життя для цієї мети укладалося в двох основних формах. У першій - як змішане страхування на весь термін кредитування на страхову суму, що дорівнювала сумі заборгованості. Боржник у цьому разі регулярно сплачував кредиторі лише належні відсотки. У випадку смерті боржника до закінчення терміну страхування обов'язок погашення позики брав на себе страхувач. Він же зобов'язувався погашати позику у вигляді виплати страхової суми в разі дожиття боржника до встановленого терміну позики. В іншій - як страхування позик «амортизаційних», яке передбачало почастинну сплату кредиту. Таке страхування набувало виду «термінового» страхування у випадку смерті боржника зі змінною (у бік зменшення) сумою. У разі смерті боржника перед закінченням терміну сплати позики залишкова частина боргу на кожен певний момент сплачувалася страхувачем згідно з порядком виплати страхової суми на випадок смерті. Як бачимо, оперують тут меншими сумами, зате розрахунки більш складні, ніж за першої форми страхування.

У сучасній практиці кредитно-страхових відносин ініціаторами та учасниками договорів страхування можуть виступати вірителі (банки або інші кредитори), надаючи банківський кредит на споживчі цілі або кредит під продаж рухомих речей з оплатою частинами протягом встановленого терміну. Договір нормує відносини між страхувачем та кредитором, до того ж останній діє в інтересах свого клієнта і представляє їх перед страхувачем.

З огляду на те, що для оцінки ризику споживчого кредиту приймаються параметри стану фізичної особи, то відповідно у фаховій літературі почали висуватися пропозиції щодо заміни терміну «страхування банківського кредиту» на «життєве страхування кредиту». Подібно питання страхування споживчих кредитів трактується в німецькій страховій літературі, яка визначає «життєве страхування кредиту» як особливу форму страхування ризиків життя. Нинішня практика страхування споживчих кредитів на страховому ринку України та Польщі свідчить про невисоку зацікавленість банків цим видом страхування, хоча страхові компанії пропонують його на досить вигідних і зручних для

позичальників умовах. Позитивними чинниками тут вважають:

- високу частку вчасного погашення отриманих споживачами кредитів;
- діючу систему гарантій, яка фінансово поки що цілком задовольняє як банки, так і позичальників.

6. СТРАХУВАННЯ ЗАСОБІВ ЗАСТАВИ

Найчастіше у своїх кредитних операціях банки вимагають забезпечення в різних формах — матеріальних і правових. Однією з таких форм забезпечення є застава. Вона полягає в тому, що дебітор або його поручитель гарантує кредиторі забезпечення позики. В матеріальному вигляді це застава:

- грошових засобів як у валюті, так і у внутрішніх грошових одиницях;
- ошадних книжок або ошадних бонів на пред'явника;
- коштовностей або інших речей.

Як правова форма застава використовується у вигляді:

- застави рухомого майна;
- іпотеки (майна нерухомого).

Цілком очевидно, що речі, визначені або передані в заставу, можуть бути знищені чи пошкоджені, отже, вони потребують страхового захисту. Закон України «Про заставу» передбачає обов'язок заставодавця страхувати нерухомі (іпотеку) речі, передані в заставу за власний рахунок у повному обсязі на користь заставотримача. Разом з тим в разі застави рухомих речей, переданих у заклад, такий обов'язок покладається на заставотримача. Він повинен страхувати предмети закладу в обсязі його вартості та в інтересах заставодавця.

Страхувати заставу, виключаючи ризик неповернення кредитів, почали ще в середині минулого століття. Історично це пов'язано зі страхуванням іпотек. Як згадувалося вище, заставне страхування відрізняється від делькредерного тим, що коли останнє передбачає страхування кредитора, постачальника товару у власних інтересах і на власний кошт, то в разі страхування застав страхувачем є боржник, а кредитор застрахованим чи ремітентом (особою, на яку відкрито акредитив). Боржник, як страхувач, укладає із застрахованим договір страхування і платить йому відповідну премію за умови, що в разі своєї неплатоспроможності страхувальник виплатить кредиторі-ремітентові відповідне відшкодування.

Страхування заставлених об'єктів (речей і предметів), а перш за все нерухомості, становить ніби другу лінію захисту вірительності кредиторів. Воно сприяє формуванню певності в дотриманні умов розпочатої кредитної операції, яка отримала в страховій практиці найменування «реальний кредит», який, як зазначають спеціалісти, іде «в ногу» з розвитком страхування будівель, відданих під заставу. Забезпеченню «реального кредиту», таким чином, сприяли вже середньовічні німецькі «вогневі каси», звані «соцієнтами», у діяльності яких і виявляють елементи кредитно-страхового співробітництва. Перший такий заклад публічно-правового характеру зі страхування будівель від вогню виник у 1677 році в Гамбурзі, а пізніше в інших німецьких містах. Портфель цих товариств складався з контрактів на примусове страхування будівель від вогню. Метою його була не тільки охорона майна перед наслідками

пожеж, але також зміцнення певності щодо сплати поточного, «реального кредиту», отриманого власниками будівель.

Однак предмет застави у практиці може виходити далеко поза будівлі. Тому то, на думку авторитетних зчених у галузі страхування, суспільні потреби вже розвивалися і будуть далі розвиватися у напрямі створення максимально повного захисту цілісного об'єкта господарської діяльності господарських споруд підприємств і засобів виробництва в їх комплексі, у тому числі і від нестрахованих раніше негативних впливів, таких, як старіння, знецінення і зношення. В страховій гермінології таке страхування на пропозицію Бернгарда Елау отримало назву «страхування життя речей». Першою формою цього страхування, що гарантувало реальність забезпечення виданого кредиту, стало страхування «життя» дому тобто дому як цілісного об'єкта, складеного з рухомих і нерухомих речей. Страхування його «життя» проводиться на випадок натурального і господарського знецінення. Математичні і технічні умови цього виду страхування розробив Георг Гокнерс, правові - Бернгард Елау, а перші діючі умови страхування - Ганс Брінкман. Проблеми страхування життя речей господарсько виробничого призначення, теж придатного для забезпечення реального кредиту, розробляли також інші відомі вчені, зокрема Фріцц Ландсберг, Курт Егренберг, Йон Бергер.

Страхування життя речей забезпечує реальність кредиту безпосереднім та посереднім способами. Безпосередньо:

- створює захист будівлям разом зі спорудами та інвентарем шляхом збереження їх вартості;
- погашає (покриває) реальний кредит.

Посередній вплив страхування життя речей на реальність кредиту виражається у вигляді:

- надання допомоги в разі інших збитків, що виходять поза поняття страхового випадку;

- надання додаткової послуги навіть тоді, коли страховий збиток є компенсацією інших видів страхування, наприклад, страхування будівель від вогню.

У двадцятих роках цього століття в умовах відносної післявоєнної господарської стабілізації набуло поширення страхування будівель, споруд та іншого майна в «новій вартості», тобто за принципом «нове за старе», як страхування життя речей у новому вигляді. Страхова сума приймалася на основі відновлюваної вартості застрахованих об'єктів, що значно збільшувало реальність забезпечення кредиту. У фаховій літературі воно приводилося як аналог «медичного» страхування тільки стосовно речей.

Страхування застав є конкурентом з операціями типу «аваль», хоча дещо відрізняється від них.

7. СТРАХУВАННЯ КРЕДИТІВ ДОВІР'Я

Це страхування пропонує підприємцям захист від незадовільних фінансових наслідків, збитків, завданих власним персоналом, якому, виходячи з його службових обов'язків, необхідно довіряти. Таке страхування дає можливість:

- уникати зайвої турботи про матеріальні цінності шляхом видання особливих вказівок та інструкцій;
- уникнути прямих збитків і втрат;
- уникати необхідності надання доказів цілісності матеріальних цінностей.

Страхувач відшкодовує страхувальнику майнові збитки, завдані йому довіреними особами шляхом вчинення ними недозволених дій. Отже, це страхування є специфічним видом страхування відповідальності службових осіб. Зміст страхування кредиту в цьому разі полягає у страхуванні «кредиту довір'я». Разом з тим, матеріальною субстанцією такого кредиту виступає вартість матеріальних цінностей, які умовно ніби видаються в розпорядження, у кредит третім особам.

Колискою страхування кредиту довір'я (недовір'я) є Англія. Ще у 1840 році страхова компанія «Guarantee Society of London» продала перший поліс, за умовами якого компанія гарантувала працедавцям матеріальний захист на випадок збитків, завданих їм службовцями в ході несумлінного виконання своїх обов'язків. До того часу таку гарантію забезпечувала звичайна готівкова застава в певному домовленому розмірі. Особливого розмаху цей вид страхування набрав у США в період міграційного буму. Працедавці змушені були користуватися послугами переважно невідомих працівників, що наймалися на службу. Необхідні були гарантії, що їй сприяло утвердженню нового виду страхування. Сьогодні страхування довір'я («Fidelity-Insurance») у США провадить більш як 200 страхових компаній. У європейських країнах потреба у такій страховій послугі так гостро не відчувалася. Це пояснювалося відносною стабільністю людських взаємин у Старому світі, існуванням певної суспільної думки про ділові і моральні якості кожного працівника. Однак ситуація змінилася, зокрема в Німеччині вже наприкінці XIX століття в часи так званого «грюндерства» - гарячкового заснування різних підприємств, урбанізації, характерних для періоду промислового пожвавлення. В міста прийшла значна кількість нового робочого люду, що створило потребу в страхуванні довір'я до них з боку нових працедавців. На сьогодні цей вид страхування майже для всіх кредитних страхувачів у Німеччині є другим за обсягом сектором діяльності.

Страхування кредиту довір'я (недовір'я) практикується, здебільшого, як загальне і охоплює всіх без винятку службовців та працівників. Таким чином, працедавець уникає створення непотрібної видимості недовір'я щодо окремих працівників, що, у свою чергу, не дає підстав для їх дискримінації, створює солідний страховий захист і полегшує персональні відносини.

Останніми роками особливим різновидом страхування довір'я стало страхування комп'ютерних зловживань. Воно захищає власників комп'ютерних систем від збитків, завданих внаслідок вторгнення у комп'ютерну систему з метою пошкодження носіїв інформації, зміни програм, а також внесення фіктивних рахунків, зняття з них коштів та їх подальшого привласнення. Величина страхової відповідальності у цих випадках встановлюється за домовленістю між страхувачем і страхувальником.

8. ОЦІНКА ТА АНАЛІЗ КРЕДИТНО-БАНКІВСЬКИХ РИЗИКІВ

З попередніх розділів роботи випливає, що як в історичному, так і в логічному значенні теоретичну й практичну основу страхування будь-яких кредитів (товарних чи фінансових) становить кредитний ризик, який розуміємо як можливість часткової або цілковитої витрати засобів, виданих в кредит. Динамічний розвиток банкових і небанкових кредитних інститутів веде до інтенсивних змін форм діяльності цих інститутів і, як

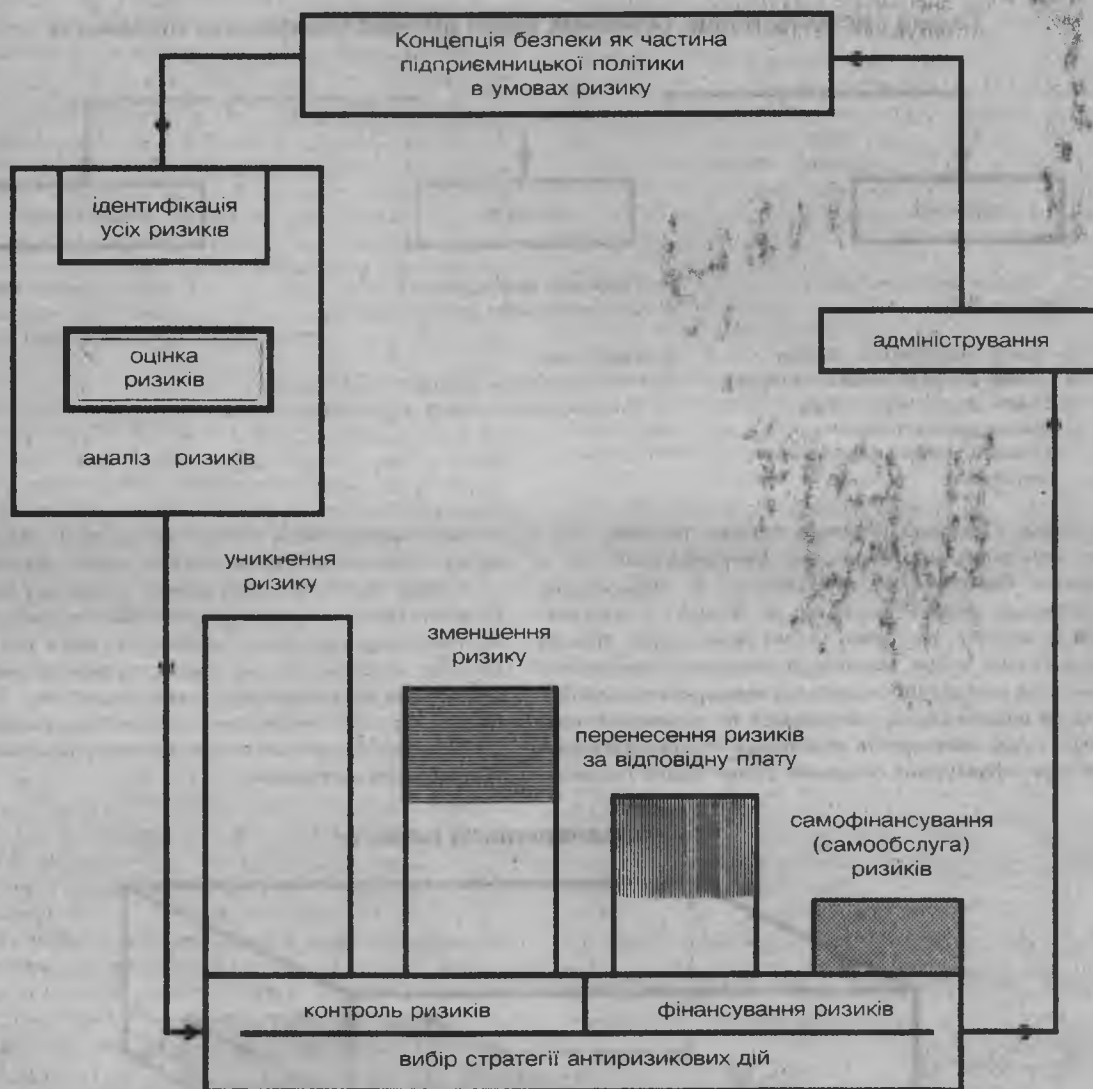
наслідок — зростання загрози кредитних ризиків. Стає все більш очевидною необхідність формування відповідного механізму протидії. Фінансова практика останніх десятиліть показала, що страхування не може бути єдиним і радикальним інструментом захисту від ризиків. На сучасному фінансовому ринку розвиваються і вдосконалюються й інші інструментарії ефективно протидії ризикам і їх наслідкам. Разом з цим сформувалися спеціальні методи керування ними, управління в галузі ризиків, поняття, знані у фаховій термінології як Risk Management. Основним його завданням є досягнення, створення оптимальної, а, значить, найбільш ефективної у своїй цілості і взаємодії системи антиризикових заходів і відповідних їм

інституційних форм реалізації антиризикової політики.

Як система Risk Management складається з низки послідовно виконуваних заходів комплексного характеру, спрямованих на реалізацію визначеної концепції безпеки підприємства, банку чи іншого господарського суб'єкта, діяльність якого проходить в умовах ризику. Одна з багатьох, представлених в літературі, схема розкриває основні етапи (фази) управління ризиком:

- а) діагностика або аналіз ризику;
- б) контроль ризику;
- в) фінансування ризику;
- г) адміністрування процесом в умовах ризику.

Схема реалізації концепції безпеки через систему (RISK MANAGEMENT)

Як видно зі схеми, аналіз ризиків будується на послідовно проведеній ідентифікації і оцінці ризиків, тобто початково на їх кваліфікації і наступній квантифікації. Контроль ризиків полягає в проведенні специфічних заходів для уникнення, або ж якщо це неможливо, то хоча

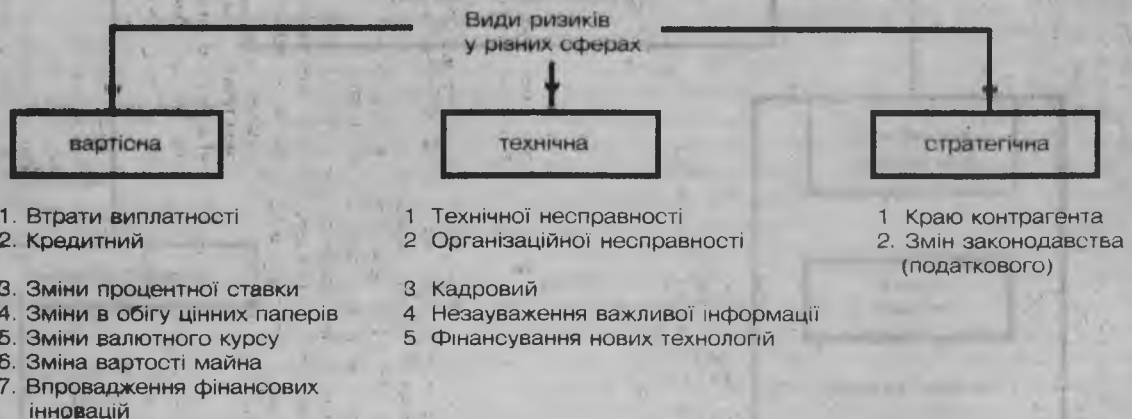
б для зменшення сили їх дії і наслідків. Фінансування ризиків проводиться різними методами. Принципова відмінність між ними полягає у тому, що в одних випадках тяжкість наслідків ризику може «трансплантуватися» іншим суб'єктам, в інших — покривається за рахунок

власних фінансових можливостей. Перший із названих випадків - це типове страхування, а другий — так зване самострахування. Адміністрування передбачає проведення низки заходів реалізації і організації системи управління відповідно до загальних потреб і можливостей підприємництва у цій галузі.

Кожен зі згаданих складових елементів Risk Management, безперечно, відомий і окремо використовуваний вже давно. Тому Risk Management не є їх запереченням чи альтернативою, чимось більшим, ніж просто їх інтегральним виразом. Його головною рисою є системність, поєднана з оптимальною структурою різних інструментів, які залучаються до обслуговування ризиків. Інструменти ці повинні бути так підібрані, щоб давати можливість стабілізувати ризики, а пізніше здійснити заходи для їх усунення з метою створення безпеки підприємництва.

Діяльність банків, основних носіїв кредитного ризику, проходить в умовах все більшого вияву широкої гами ризиків. Вони мають багато джерел як у сфері внутрішньої діяльності банків, так і в зовнішній. В основному ці джерела дали ризикам видові відмінні риси, а часто і назви. Разом з тим, з огляду на складні функції банків у сучасному господарському комплексі, існують труднощі щодо класифікації ризиків, необхідної при виборі і реалізації методики їх аналізу. Одним з можливих і поширених у фінансово-банківській практиці критеріїв систематизації видового розмаїття ризиків є сфера їх виникнення. Схема класифікації, побудована на основі цього критерію, охоплює не лише типово банківські, але й інші види ризику, що є необхідним для реалізації глобальної ідеї контролінгу (Controlling) в банківській діяльності, головним завданням якого є ґрунтовний аналіз ризиків.

Схема систематизації основних видів ризиків банківської діяльності

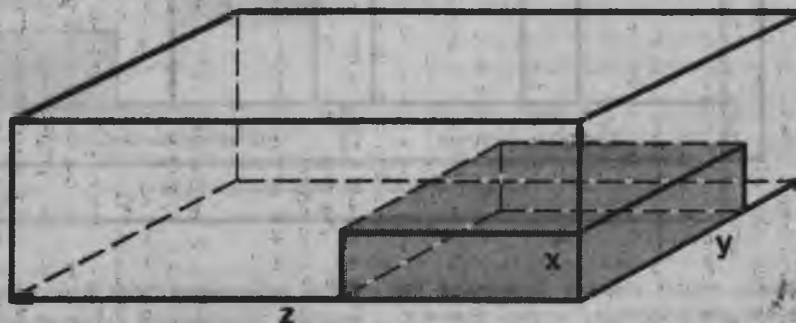

У схемі наведено видовий перелік ризиків, хоч і дещо неповний, що дозволяє ідентифікувати їх зі сферами банківської діяльності, її продуктом. Ідентифікація ризиків виступає як перша і безумовна стадія їх аналізу. Наступна схема демонструє тісноту зв'язку різних видів ризиків зі сферами банківської діяльності в межах відповідних організаційних структур. Схема ця відома серед спеціалістів як «паралелепіпед ризику» і дає можливість візуального спостереження характеру структурних поєднань різних видів ризиків,

що генеруються в різних відділах банку, і на цій основі здійснювати комплексний аналіз ризиків.

Схема пропонує спрощений підхід до поєднання різних ризиків і вияву їх в певній абсолютній сумі. Тому оптимальний результат діяльності банку під впливом ризиків формується як сума часткових результатів управління ризиками в усіх відділах банку. Тобто для відділу x , котрий займається діяльністю в умовах ризику z , загальний результат (ступінь ризику) умовно складає об'єм паралелепіпеда.

«Паралелепіпед ризику»

де: вісь x — відділи банку, вісь y — сфери діяльності або продукти банківської діяльності, вісь z — види ризиків.

(Далі буде).